

France Prešeren

France Prešeren se je rodil 3. Decembra 1800. Umrl je 8. Februarja 1849. Bil je največji slovenski pesnik, spomin na njega pa smo ohranili s tem, da je njegova pesem Zdravljica postala slovenska himna.

Bil je tisti, ki je s svojim krogom prijateljev (ČOP, SMOLE, KASTELIC) zbranih predvsem okoli KRANJSKE ČBELICE dokazal, da je slovenski jezik bogat, močan, da nudi vse tisto, kar nudijo ostali veliki jeziki, in da se mu mora priznati pravica do samostojnega razvoja. Da imamo Slovenci in z njimi naš jezik vso pravico do samostojnega kulturnega in narodnostnega življenja. Bil je eden prvih borcev za našo samostojnost. Pot do samostojnosti je bila še dolga, vendar bi bila še daljša in težja če ne bi bilo Prešerna in njegovih zgodovinskih stvaritev. Pred nami je nekaj njegovih pesmi, s katerimi se je zavzemal za jezik, narod in domovino:

SLOVO OD MLADOSTI, pesem s katero izpoveduje bridke življenjske izkušnje, saj je spoznal, da je takratna družba cenila bogastvo, laž in prevare.

Sonet SONETJE NESREČE, kjer izraža nežno ljubezen do domače zemlje in močno navezanost na prvotno življenje iz katerega je izšel.

Soneti APEL IN ČEVLJAR, ČRKARSKA PRAVDA, PTUJO-BESEDARJEM in epigrami ZBADLJIVI NAPISI, predvsem epigram NOVA PISARIJA, s katerim je na duhovit način osmešil in prepričljivo zavrnil nov črkopis METELČICO, za katero se je zavzemal cenzor Jernej Kopitar in nekateri drugi. Kopitarju pa se je posebno zameril s sonetom *Apel in čevljar*, kjer mu je odrekel posluš in zmožnost ocenjevanja sodobne poezije rekoč »Le čevlje sodi naj Kopitar.«

Pesem **ELEGIJA SVOJIM ROJAKOM**, s katero poskuša predramiti Slovence s kritično besedo: »Kar ni tuje, zaničuješ, Starih šeg se zgublja sled, Pevcev svojih ne spoštuješ, Za dežele čast si led!« Na koncu pa z besedami: »domu, Kranjc moj, zvest postan«.

SONETNI VENEC, zahteva pesniška oblika s katerim je dokazal kakšne možnosti ima slovenski jezik in kako zapletene in zahtevne oblike je mogoče imeti. Poleg tega je povedal kakšne visoke vrednote ima zanj ljubezen, domovina in poezija.

KRST PRI SAVICI, kjer je s Črtomirom prikazal mladega, zagnanega slovenskega junaka, ki se bojuje za svobodo, neodvisnost, proti tuji nadvladi, ki se je zgodila ob pokristjanjevanju Slovencev v 8. stol. Poleg tega se je tudi s Krstom pri Savici, kot prej s Sonetnim vencem pokazal kot genialni umetniški ustvarjalec in velik oblikovalec slovenske umetniške besede.

Vrh vsega pa predstavlja **ZDRAVLJICA**, ki povsem na drugačen način izraža ljubezen do slovenskega človeka, naroda, domovine in vsega človeštva. V njej je nazdravil slovenskemu in slovanskemu svetu, ter napovedal, da si bodo Slovenci priborili svobodo z bojem in v povezavi z ostalimi slovanskimi narodi. Najlepši cilj je pesniku mir in prijateljsko sožitje med narodi.

Črkarska pravda: Abecedna vojna ali črkarska pravda se je vnela med starejšim in mlajšim rodom v almanahu *Krajnska Čbelica* (1830, 1831, 1832, 1834, 1848) tudi zaradi različnih pogledov na jezik in književnost Slovencev v tem času in pa zaradi pisave. Kopitar je kot drugi cenzor zavrnil 4. zvezek in kritiziral že Prešernove romantične pesmi po evropskem zgledu, ki so bile objavljene v 1. zvezku leta 1830, češ da so nemoralne, saj niso bile v duhu poučne razsvetljenske miselnosti.

Prešeren mu je takrat hitro odgovoril z literarno satiro *Nova pisarija*, v kateri se pogovarjata pisar in učenec. Prvi zagovarja jezikovno čistunstvo (prizadevanje za čist jezik) in spisje za preprosto ljudstvo, drugemu je ljubša poezija v duhu sodobne romantike. Sledile so še druge kritike na Kopitarja, *Apel* podoba na ogled postavi vstavi recitacijo, *Al prav se piše kaša ali kaša*. Zaradi Kopitarjeve želje, da bi morali poenostaviti zapisovanje besed v slovenskem jeziku (vsak glas naj ima svojo črko), je namreč nastala prava zmeda novih črkopisov, pisavi *dajnčica* (Peter Dajnko), *metelčica* (Franc Metelko).

Na koncu je vendarle zmagala do takrat uveljavljena bohoričica (Adam Bohorič). Zmagala pa sta tudi Prešeren in Čop, ki sta dokazala, da so tudi Slovenci izobraženi in da imajo

kultiviran, izredno razvit in bogat jezik. Ko beremo Prešernovo poezijo tudi sami, spoznamo resničnost teh trditev. Res pa je bila črkarska vojna usodna za almanah Krajnska Čbelica, ki leta 1833 ni mogel iziti.

Potekala je od leta 1831 do leta 1833. To je bil boj med dvema strujama (literarna politična smer), ki sta v začetku 19. stoletja zagovarjali vsaka svojo pisavo. Potekala je med zagovorniki in nasprotniki metelčice, nove pisave, s katero je poskusil Franc Metelko, ki je bil Kopitarjev učenec, nadomestiti do tedaj veljavno bohoričico.

Potrebo po novi pisavi so uvideli tudi Marko Pohlin, Ožbalt Gutsman in Valentin Vodnik, najmočnejše pa jo je poudaril prav Jernej Kopitar v svoji slovnici leta 1809, kjer je terjal za Slovence in Slovane sploh popoln in razumen črkopis, ki bi 20 črkam latinice dodal še 9 novih.

Tako sta nastali dve novi pisavi, metelčica (Franc Metelko) in dajnčica (Peter Dajnko), obe pa je močno zagovarjal Jernej Kopitar.

Pa si pogledjmo pisavo imenovano METELJČICA. (powerpoint). Manca razloži powerpoint...

V današnjem času poznamo Prešernov trg: je eden izmed mnogih trgov v Ljubljani in je poimenovan po Francetu Prešernu, Prešernovo ulico: ki se nahaja na Ptuju in v Ljubljani. Imamo pa tudi Prešernovo založbo oziroma knjigarno.

Prešernove nagrade so najvišja priznanja republike Slovenije za dosežke na področju umetnosti: letošnji nagrajenci so Jože Snoj-pesnik in Matjaž Vipotnik-oblikovalec. V Kranju imamo tudi Prešernovo gledališče, v katerem uprizarjajo razna dramska besedila, večinoma znanih slovenskih pisateljev.

V Avstriji imajo Mozartove čokoladne kroglice kar smo od njih kopirali in sedaj imamo Prešernove kroglice. Na njegovo smrt imamo prosti dan, ker je to slovenski kulturni praznik. Obstaja tudi Prešernova gimnazija, ki pa je sedaj bolj znana kot ekonomska šola.

(Še ena zanimivost)

Leto pred svojo smrtjo (1848) je dr. Prešeren prišel v gostilno v katero je po navadi zahajal in vprašal natakarico ali ve za močan žebelj v steni na katerega bi se lahko obesil. Natakarica je mislila, da gre za šalo, zato mu je pokazala steno v kateri je res bil žebelj. Rekel je naj mu prinese le še vrv.

Natakarica mu je rekla da te ni vreden...kmalu po tem razgovoru je odšla iz sobe in se po kratkem času spet vrnila...Videla ga je viseti za ovratnico in jo hitro odrezala, saj je bil čisto zaripel..Po tem ga je zdravnik spet obudil k zavesti, a ko si je opomogel je natakarico oštel, zakaj mu ni pustila da je visel.